

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	11
Manifest voor duurzaam pionieren in het onderwijs	14
Introductie: De reis van dit boek	17

DEEL 1: INNOVATIEPERSPECTIEF **25**

<i>Proloog: De start van mijn ontdekkingsreis (2009)</i>	27
<i>Uitdaging: Kiezen voor pionieren</i>	28

Hoofdstuk 1

Het landschap van onderwijsvernieuwing	31
1.1 De kwaliteit van ons onderwijssysteem	32
1.2 Vormgevende trends binnen het onderwijs	32
1.3 De dynamiek vanuit de samenleving	33
1.4 De fundamentele aard van de veranderingen	38
1.5 Inzicht in de onderstroom	40
1.6 Onderwijs in transitie	42

Hoofdstuk 2

Duurzaam pionieren als alternatieve route	45
2.1 De toekomst van ons onderwijssysteem	46
2.2 Reactief omgaan met transitie	50
2.3 Responsief omgaan met transitie	53
2.4 Creatief omgaan met transitie	55
2.5 Duurzaam pionieren	57
2.6 Jouw professionele betrokkenheid bij de transitie	59

Profiel van een pionier: Lorna Minkman	61
---	-----------

Hoofdstuk 3

Actieleren rondom jouw start van een ontdekkingsreis	63
---	-----------

3.1 Aan de slag met actieleren	64
3.2 De ontwikkelingen in het onderwijs onderzoeken	65
3.3 Je ideaalbeeld verkennen	68
3.4 De intentie voor je ontdekkingsreis bepalen	70

Hoofdstuk 4

De uitdaging om te kiezen voor pionieren volbrengen	73
--	-----------

4.1 Kiezen voor pionieren	74
4.2 De perspectiefwisseling	74
4.3 De uitdaging	76
4.4 De drempel van het niet-weten	77
4.5 De uitdaging volbrengen	78

Profiel van een pionier: Ilse Meelberghs	81
---	-----------

DEEL 2: INNOVATIEVERMOGEN

<i>Proloog: Mijn innerlijke reis (2013)</i>	85
---	-----------

<i>Uitdaging: Een pioniersmentaliteit ontwikkelen</i>	88
---	-----------

Hoofdstuk 5

Terug naar de kern	91
---------------------------	-----------

5.1 Een tijd vol tegenstellingen	92
5.2 Omgaan met tegenstellingen	94
5.3 Verbindend veranderen	96

5.4	De blinde vlek	97
5.5	De innerlijke reis	100

Hoofdstuk 6

De ontwikkelingswegen van een pionier 105

6.1	De mentaliteit van een pionier	106
6.2	Persoonlijk leiderschap als ontwikkelingsweg	109
6.3	Creativiteit als ontwikkelingsweg	112
6.4	Empathie als ontwikkelingsweg	114
6.5	Teamwerk als ontwikkelingsweg	116
6.6	Job crafting	118

Profiel van een pionier: Rob van Bakel 120

Hoofdstuk 7

Actieleren rondom je persoonlijke innovatievermogen 123

7.1	Aan de slag met actieleren	124
7.2	Je zelfkennis verruimen	125
7.3	Kansen en mogelijkheden verkennen	133
7.4	Je persoonlijke visie ontwikkelen	137
7.5	Experimenteren met nieuwe ideeën	140

Hoofdstuk 8

De uitdaging van de pioniersmentaliteit volbrengen 143

8.1	Een pioniersmentaliteit ontwikkelen	144
8.2	De perspectiefwisseling	145
8.3	De uitdaging	145
8.4	De drempel van de verbinding	146
8.5	De uitdaging volbrengen	147

Profiel van een pionier: Sander Galjaard 150

DEEL 3: INNOVATIEKLIMAAT

153

Proloog: De reis van een pioniersplek (2014-2016) 155

Uitdaging: Een pioniersplek creëren 157

Hoofdstuk 9

De condities voor onderzoek, ontdekking en experiment 159

9.1 Ruimte voor onderzoek, ontdekking en experiment 160

9.2 Een uitdagend innovatieklimaat 163

9.3 Invloed van leiderschap 167

9.4 Optimaal functioneren van een team 171

Hoofdstuk 10

Een plek creëren voor onderzoek, ontdekking en experiment 175

10.1 De pioniersplek als vernieuwingsknooppunt 176

10.2 De totstandkoming van een duurzame pioniersplek 179

10.3 Jouw rol in het creëren van een duurzame pioniersplek 187

10.4 Voorbeelden van buitenschoolse pioniersplekken 191

Profiel van een pionier: Frans Droog 194

Hoofdstuk 11

Actieleren rondom het creëren van een pioniersplek 199

11.1 Aan de slag met actieleren 200

11.2 De ontwikkelfocus 201

11.3 Het pioniersteam 202

11.4 Een gezamenlijke identiteit 204

11.5 Het leiderschap voor zelforganisatie 206

11.6 In verbinding met de school 208

11.7 Kennis delen rondom de pioniersplek 210

Hoofdstuk 12

De uitdaging van de pioniersplek volbrengen 213

- 12.1 Een pioniersplek creëren 214
- 12.2 De perspectiefwisseling 215
- 12.3 De uitdaging 216
- 12.4 De drempel van de volharding 217
- 12.5 De uitdaging volbrengen 218

Profiel van een pionier: Annebeth Wilton 220

DEEL 4: INNOVATIEPROCES 223

Proloog: Een cocreatieve reis (2014-2017) 225

Uitdaging: Samen een pioniersreis maken 228

Hoofdstuk 13

De cocreatieve weg 231

- 13.1 Complexe vernieuwingsvraagstukken 232
- 13.2 Cocreatie 235
- 13.3 Het creatieve proces 237
- 13.4 Innovatiemethodieken 240
- 13.5 Generatieve technieken 243

Hoofdstuk 14

In cocreatie de bocht door 247

- 14.1 Theory U als innovatiemethodiek 248
- 14.2 Fases in het U-proces 249
- 14.3 De rol van de procesbegeleider 254
- 14.4 Voorbeeld van een innovatietraject met Theory U 256

Profiel van een pionier: Karin Donkers	259
---	------------

Hoofdstuk 15

Actieleren rond het cocreatieve proces	263
---	------------

15.1 Aan de slag met actieleren	264
15.2 Het cocreatieve proces initiëren	265
15.3 Het cocreatieve proces uitvoeren en begeleiden	267
15.4 De resultaten oogsten en delen	271

Hoofdstuk 16

De uitdaging van de cocreatieve reis volbrengen	273
--	------------

16.1 Een cocreatieve pioniersreis maken	274
16.2 De perspectiefwisseling	274
16.3 De uitdaging	275
16.4 De drempel van het loslaten	276
16.5 De uitdaging volbrengen	277

Profiel van een pionier: Sandra Verbruggen	279
---	------------

Nawoord: De eindbestemming van dit boek	281
--	------------

Over de auteur	283
-----------------------	------------

Bronnen	284
----------------	------------

Bijlage: Werkwijze uitdagingen	287
---------------------------------------	------------